

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Ruohotie-Lyhty, Maria; Huhta, Ari; Moate, Josephine; Mård-Miettinen, Karita; Pirhonen, Hillamaria; Salo, Olli-Pekka

Title: Näkökulmia moninaisuuteen kielen oppimisessa ja opettamisessa

Year: 2024

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittajat & Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys ry, 2024

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Ruohotie-Lyhty, M., Huhta, A., Moate, J., Mård-Miettinen, K., Pirhonen, H., & Salo, O.-P. (2024). Näkökulmia moninaisuuteen kielen oppimisessa ja opettamisessa. In M. Ruohotie-Lyhty, A. Huhta, J. Moate, K. Mård-Miettinen, H. Pirhonen, & O.-P. Salo (Eds.), *Näkökulmia moninaisuuteen kielen oppimisessa ja opettamisessa* (pp. 5-16). Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AFinLA. AFinLA-teema, 18. <https://doi.org/10.30660/afinla.145783>

Ruohotie-Lyhty, M., A. Huhta, & J. Moate, K. Mård-Miettinen, H. Pirhonen & O.-P. Salo (toim.) 2024. Näkökulmia moninaisuuden kielen oppimisessa ja opettamisessa. Perspectives on diversity in language learning and teaching. AFinLA-teema / n:o 18, 5–16.

**Maria Ruohotie-Lyhty, Ari Huhta, Josephine Moate,
Karita Mård-Miettinen, Hillamaria Pirhonen & Olli-Pekka Salo**
Jyväskylän yliopisto

Näkökulmia moninaisuuden kielen oppimisessa ja opettamisessa

Nostot

- Kielenoppimisen ja -opettamisen tutkimuksen käsitteistö on laajentunut viime vuosikymmeninä.
- Monikielisyyden, moninaisuuden ja monilukutaitojen käsitteet ovat tuoneet uusia ilmiöitä tutkimuksen pariin.
- Moninaisuutta voidaan tarkastella ympäristöjen, käsitysten ja prosessien näkökulmasta.
- Suomalaisen kielenoppimisen ja opetuksen tutkimuksen on vastattava moninaisuuden ymmärtämisen haasteisiin.

VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

Abstract

This lead-in to the special issue Perspectives on diversity in language learning and teaching focuses on the diversity of learners, teachers and contexts in language learning and teaching research. We start by briefly summarizing the key concepts that have led to this widening perspective. Secondly, we give an overview of the ways in which this special issue adds to this understanding and what new perspectives it highlights. Finally, we take a look at the future and reflect on possible directions of study.

Keywords: multilingualism, diversity, multiliteracies, language learners, learning environments
Asiasanat: monikielisyys, moninaisuus, monilukutaidot, kielen oppijat, oppimisympäristöt

1 Johdanto

Viime vuosikymmeninä kielenoppimisen ja opettamisen tutkimuksen kentällä on ollut käynnissä useita muutoksia, jotka ovat muokanneet käsitystä kielenoppimisesta ja opettamisesta entistä moninaisempaan suuntaan. Moninaisuudella voidaan viitata oppimisen tarpeiden, oppimistilanteiden sekä kielenoppijoiden ja -opettajien moninaisuuteen. Moninaisuuden keskeisempi merkitys on ollut näkyvässä sekä kielikoulutusalalla tutkimuksessa että kielenopetuksen ja -oppimisen käytännön kehittämisessä. Kansainvälisessä kontekstissa moninaisuuden käsite on näkynyt erityisesti entistä monipuolisemmissä käsityksissä kielitaidosta ja niistä vuorovaikutus- ja riippuvuussuhteista, jotka liittyvät kielenoppimisen prosesseihin (Douglas Fir Group 2016; MacIntyre ym. 2020; Pitkänen-Huhta ym. 2023).

Suomalaisessa kontekstissa on erityisesti viime vuosina puhuttanut oppijoiden taitojen ja taustojen moninaisuus, joka on herättänyt keskustelua nykyisten lähestymistapojen toimivuudesta ja tarpeesta kehittää uusia menetelmiä kaikkien oppijoiden tarpeeseen (esim. Roiha & Polso 2020). Ideaalioppijan tarkastelun sijaan tutkimus on pyrkinyt kartoittamaan todellisten oppijoiden erilaisia lähtökohtia, kokemuksia ja identiteettejä ja sitä kautta erilaisia tapoja lähestyä opettamista ja oppimista myös muualla kuin luokkahuoneessa (Norton & Toohey 2011). Tämä teemanumero kokoaa yhteen joukon suomalaisia kielen oppimisen ja opettamisen tutkimuksia, joissa on tartuttu moninaisuuden tematiikkaan eri näkökulmista.

Teemajulkaisu perustuu Jyväskylässä keväällä 5.-16.5.2023 järjestettyyn Linguapeda-konferenssin antiin. Konferenssin teemaksi valikoitunut *Monikielisyys, moninaisuus ja monilukutaidot: kielten opiskelu muuttuvassa maailmassa* heijasteli järjestäjien esiyymmärrystä siitä ilmiökentästä, joka olisi olennainen tarkasteltaessa kielenoppimisen ja opettamisen moninaista luonnetta ja viimeaikaista keskustelua aihepiirin ympärillä.

Tässä johdantoartikkelissa lähdemme liikkeelle näistä konferenssin pohjana olleesta kolmesta käsitteestä ja avaamme sitä kautta kansainvälistä tutkimusta moni-

naisuuden ympärillä. Kuvaamme aluksi monikielistä käännettä ja jatkamme tarkastele-
malla moninaisten oppijoiden identiteettien merkitystä kielenoppimisessa ja avaamme
vielä ympäristöjen moninaistumista monilukutaidon käsitteen kautta. Esitelyämme
tämän konferenssin suunnittelua ohjanneen käsityksen kielenoppimisen ja opetuksen
moninaisuudesta, tarkastelemme seuraavaksi, miten teemanumeroon valikoituneiden
artikkeleiden muodostama kuva moninaisuudesta suomalaisella tutkimuskentällä
poikkeaa tästä esiyymmärryksestä ja millaisia teemoja voidaan nostaa esille tämän
tutkimuksen perusteella. Lopuksi esitämme ajatuksia siitä, millaisen näkymän tämä
tarjoaa tuleviin tutkimushaasteisiin suomalaisella kielenopetuksen kentällä.

2 Monikielisyys, oppijoiden moninaisuus ja moniluku- taidot kielikoulutusalan tutkimusta muuttamassa

Teemanumeron ilmiökenttää tarkastellaan seuraavassa käsite käsitteeltä. On kuitenkin
huomattava, että kyse ei ole tarkkarajaisista ja toisistaan erottuvista ilmiökentistä,
vaan ne limittyvät monin tavoin toisiinsa käytännön tutkimuksessa, kuten ilmiöiden
kuvauksesta alla käy ilmi.

2.1 Monikielisyys

Yhtenä merkittävimpanä muutoksena kielenopetuksen tutkimuksessa viime vuosi-
kymmeninä voidaan nähdä monikielinen käänne (Conteh & Meier 2014; May 2019),
jonka jälkeisessä tutkimuksessa yksikielisyyden normi kyseenalaistetaan ja kaikki
yksilöt ja yhteisöt käsitetään monikielisinä, kyvykkäinä kommunikoimaan kahdella
tai useammalla kielellä (Meier 2017; Ushioda 2017; Auer & Wei 2007). Toisaalta myös
tarkkarajaiset erottelut eri kielisiin on kyseenalaistettu ja entistä enemmän on alettu
puhua monikielisestä kielenkäyttäjistä, jonka eri kielitaidot rakentavat yhteistä
kielirepertuaaria (Ushioda 2017; Cook 2016; Meier 2017). Kyseessä on merkittävä
paradigman muutos, joka on merkinnyt huomion suuntaamista aiemmin piilossa
olleisiin ilmiöihin ja tutkimuskohteisiin.

Monikielinen käänne on nostanut esille useita uusia tutkimuskohteita kielen-
tutkimuksen alalla: entistä enemmän on alettu kiinnittää huomiota siihen, miten
oppijoiden monet kielet näkyvät oppimisprosesseissa ja miten monikielisyys voi
niitä hyödyttää (Jessner 2006). Huomio on kiinnittynyt myös entistä tarkemmin sii-
hen, miten monikieliset kielenkäyttäjät käyttävät kieliään. Tätä tutkimusta on tehty
erityisesti limittäiskieleilyn viitekehityksessä (esim. Li 2018). Limittäiskieleilyllä viitataan
monikielisten kielenkäyttäjien tapaan käyttää useita kielirepertuaariinsa kuuluvia
kieliä vuorovaikutuksen resursseina. Monikielisen käänteen myötä voidaan nähdä
myös entistä suurempi mielenkiinto kielen eri varieteetteihin, vaikka tämä muutos

voidaan liittää yhtä hyvin myös monilukutaitojen tutkimuskenttään. Eri oppiaineiden kielet on alettu nähdä osana kielitaidon moninaisuutta ja kaikki opettajat oman alansa kielitaidon opettajina (esim. Sulkunen ym. 2023).

Vaikka monikielisyttä onkin viime vuosina tutkittu vilkkaasti, on kuitenkin edelleen vähän tutkimusta siitä, miten monikielistä kielenopetusta olisi parasta toteuttaa. Huomiota on kiinnitetty jo tarpeeseen arvostaa kaikkia kieliä ja eri kielimuotoja, ja toisaalta kielten vertailuun perustuvat näkökulmat on jälleen tuotu opettajien tietoisuuteen kielitietoisuuden käsitteen (Anderson & Ruohotie-Lyhty 2019) kautta. Viime vuosina myös monikielisyteen liittyvät opetukselliset ratkaisut ovat saaneet entistä enemmän huomiota (Barfield ym. 2021), kun niitä on tarkasteltu muun muassa oppilaiden monikielisyttä hyödyntävän limittäiskieleilyn pedagogiikan viitekehityksessä (Cenoz & Gorter 2021; Lehtonen 2021).

2.2 Kielenoppijoiden moninaisuus

Sana moninaisuus valittiin Linguapeda-konferenssin nimeen kuvaamaan erityisesti oppijoiden moninaisuutta. Jo monikielisyden teeman tarkastelu toi esille erään oppijoiden moninaisuuteen liittyvän viimeaikaiseen tutkimukseen nivoutuvan perspektiivin, monikieliset identiteetit (Fisher ym. 2020; Forbes ym. 2021). Kielentutkimuksen kentällä on kuitenkin laajemminkin tehty tutkimusta oppijoiden erilaisuudesta jo 1960-luvulta alkaen (Catword 1997). Alun perin tämä tutkimus keskittyi ominaisuuksiin, jotka selittivät eroja yksilöiden tavoissa oppia kieliä. Tutkimus olikin piirrekeskeistä ja pyrki löytämään kausaalisuhteita. Näistä kielenoppimisen nopeutta selittävistä tekijöistä on siirrytty holistisempiin yksilöitä ympäristöissään tarkasteleviin näkökulmiin (Douglas Fir Group 2016). Tutkimuksen fokus siirtyi pois yksittäisistä piirteistä tarkastelemaan yksilön ja yhteisöiden vuorovaikutusta ja sen merkitystä kielen oppimiselle. Tämän uuden tarkastelukulman myötä kentälle on tullut myös tärkeitä käsitteitä, jotka pyrkivät yksittäisten piirteiden sijaan kuvaamaan yksilön vuorovaikutussuhteita lähiyhteisöjen ja yhteiskunnan kanssa. Näitä käsitteitä ovat mm. toimijuus (Kayi-Aydar 2015) ja identiteetit (Norton 2010).

Erityisesti identiteettitutkimus on avannut monia uusia näkökulmia tukemaan kielenopetusta ja opettajuutta. Kansainvälisessä tutkimuksessa on tarkasteltu yksilön moninaisten identiteettien merkitystä kielenoppimiselle. Erityisesti tarkastelussa ovat olleet vähemmistöidentiteetit, kuten rotuun (Flores & Rosa 2019) ja sukupuoleen (Widodo & Elyas 2020) liittyvät identiteetit, joiden tutkimus on ammentanut kriittisestä näkökulmasta kieleen ja sen tutkimukseen. Nämä tutkimukset ovat nostaneet esille myös identiteetit huomioon ottavan kielenopetuksen tarpeen. Toisaalta identiteettien tutkimusta on tehty myös laajasta, elämäkerrallisesta perspektiivistä ja tarkasteltu opettajan ja oppijan identiteettien muotoutumista oppimisen, opiskelun ja opettamisen aikana ja sen kautta (Ruohotie-Lyhty ym. 2021). Nämä tutkimukset ovat

nostaneet esille sen, miten yksilön ja yhteisön ainutlaatuinen vuorovaikutus muokkaa sekä yksioita että potentiaalisesti myös yhteisön kielikäytänteitä.

Yhtenä yksilöllisyyden tutkimuksen merkittävänä uutena näkökulmana voidaan nähdä myös viime aikoina soveltavan kielitieteen parissa noussut kiinnostus kielen oppimisen erityisvaikeuksiin ja erilaisten oppijoiden tukemiseen (Kormos 2016). Tässä tutkimuksessa on pyritty löytämään keinoja tunnistaa oppimisen vaikeuksia ja toisaalta tukea oppijoita oikea-aikaisesti. Tässäkin tutkimuksessa painopiste on muuttunut pelkästä oppijan kognitiosta kohti oppijan kokonaisvaltaista huomioimista luokahuoneessa (Mäntylä ym. 2023). Tässä on hyödynnetty myös tietämystä, joka liittyy oppijoiden yksilöllisyyden tutkimukseen laajemmin.

2.3 Monilukutaito

Siinä missä kaksi aiempaa Linguapeda-konferenssin avainsanaa oli valittu sen perusteella, että ne kuvasivat yhteiskuntaan ja oppijoihin liittyvää moninaisuutta, monilukutaidon käsite valittiin mukaan kuvaamaan oppimisympäristöjen ja kielenoppimisen tarpeiden moninaisuutta muuttuneessa ympäristössä. Monilukutaidolla käsitteenä tarkoitetaan Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan kykyä ”hankkia, yhdistää, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoa eri muodoissa, eri ympäristöissä ja tilanteissa sekä erilaisten välineiden avulla” (Opetushallitus 2014: 21). Monilukutaito tuo käsitteenä yhteen moninaiset sosiaaliset, kulttuuriset ja monikieliset kontekstit, multimodaalisuuden ja muuttuvat tiedontuottamisen tavat (Anstey & Bull 2018).

Monilukutaitoon liittyvä tutkimus on liittynyt aina sekä lukutaidon ymmärtämiseen kielenoppimisen erilaisissa konteksteissa kuten vapaa-ajalla, koulutuksessa ja työelämässä, ja toisaalta sen tutkimus on ollut hyvin pedagogisesti orientoitunutta ja se on pyrkinyt tarjoamaan näkökulmia siihen, miten monilukutaitoa voidaan käyttää vastaamaan koulun moninaisten oppijoiden tarpeisiin ja muuttamaan epätasa-arvoisia käytänteitä (Anstey & Bull 2018: 16). Tutkimus on siis suuntautunut myös monilukutaidon opettamisen käytäntöjen kehittämiseen. Monilukutaidon käsitteen voidaan nähdä myös laajentaneen soveltavan kielitutkimuksen kenttää pelkästään kielenopetuksen kentältä myös muiden oppiaineiden tekstikäytänteiden ja kielikäytänteiden oppimisen tutkimukseen (Sulkunen ym. 2023).

3 Julkaisun rakenne ja teemat

Tähän julkaisuun valitut yhdeksän artikkelia pyrkivät kuvaamaan mahdollisimman monipuolisesti niitä ilmiöitä, jotka kietoutuvat moninaisuuden käsitteen ympärille suomalaisessa kontekstissa. Julkaisun kokoamisessa emme kuitenkaan halunneet enää rajoitettua Linguapeda-konferenssin taustalla olevaan esiyymmärrykseen, vaikka sillä on

toki edelleen vaikutuksensa siihen, millaisia artikkeleita julkaisuun on tarjottu. Sen sijaan pyrimme ymmärtämään sitä, millaista uutta tietoa nämä artikkelit tarjoavat kielen oppimisen ja opettamisen moninaisuutta koskevaan suomalaiseen tiedekeskusteluun. Artikkeleissa ilmiökenttää tarkastellaan opettajaopiskelijoiden, työssä olevien opettajien, oppijoiden ja oppimateriaalin näkökulmasta. Mukana on koko kielikoulutuksen kenttä varhaiskasvatuksesta yliopistokoulutukseen, ja artikkeleissa tarkastellaan sekä ensikielen että toisen ja vieraan kielen oppimista ja opetusta. Julkaisussamme nousee esille kaikkiaan kolme erilaista tarkastelukulmaa moninaisuuteen, joita ovat kontekstit, käsitykset ja prosessit. Esittelemme näitä seuraavaksi yksitellen ja pohdimme, mitä näiden lähestymiskulmien kautta voidaan sanoa moninaisuudesta kielenoppimisessa ja opetuksessa. Samalla suhteutamme näitä käsitteitä myös laajempaan moninaisuuden tutkimuskenttään. Teemojen esittelyn kautta avaamme myös julkaisun rakennetta, sillä julkaisu on jäsennetty näiden teemojen mukaan niin, että sen eri osiot painottavat hieman eri näkökulmia moninaisuuteen.

3.1 Kielenoppimisen moninaiset kontekstit

Teemanumeron kolmessa ensimmäisessä artikkelissa (osio 1) tarkastelukulma moninaisuuteen on kielenoppimisen konteksteissa. Artikkelit kuvaavat eri oppimisympäristöjä oppijoiden kokemina ja pohtivat näiden ympäristöjen vaikutusta oppimisen merkityksellisyydelle ja oppimisprosessien tehokkuudelle. Samalla ne nostavat esiin oppimisympäristöjen kirjoa nykyajan kielenoppimisessa: oppiminen tapahtuu paitsi perinteisessä luokkahuoneessa myös virtuaalisesti ja osana vapaa-aikaa.

Inhan, Veivon, Mäntylän ja Toomarin artikkelissa *”Muutakin pitäisi olla kuin sitä hiuksenharmaata”*: opiskelijoiden kokemuksia ja toiveita vieraiden kielten opetuksesta lukiossa tarkastellaan lukio-opiskelijoiden ajatuksia vieraiden kielten opetuksesta. Tutkimuksessa todetaan, että lukio-opetus ei nykyisellään aina tue monipuolista kielten opiskelua: motivaatioon voivat vaikuttaa kielteisesti niin opiskeluilmapiiri ja opetusmenetelmät kuin opetuksen sisällöt ja tavoitteetkin. Tutkimuksessa haastatellut lukiolaiset kaipasivat nykyistä monipuolisempia opetusmenetelmiä, enemmän suullisen kielitaidon harjoittelua sekä varmuutta arkiseen kieliosaamiseen. Artikkelissa pohditaan myös ylioppilaskokeiden vaikutusta lukion kielenopetuksen painotukseen. Esimerkiksi oikeakielisyys ja vaativan sanaston hallinta korostuivat opiskelijoiden vastauksissa, kun taas lukion opetussuunnitelmassa mainittu rohkaistuminen eri kielten monipuoliseen käyttöön jäi taka-alalle.

Meriläisen ja Härmälän artikkeli *Oppimisen moninaiset kontekstit: yhdeksäsluokkalaisten kokemuksia englannin kielen oppimisesta koulun ulkopuolella* lähestyy moninaisuuden teemaa englannin vapaa-ajan oppimisesta käsin avaten myös sitä, miten sukupuoli ja taitotaso mahdollisesti heijastuvat nuorten oppimisen tavoissa ja ympäristöissä. Tutkimus osoittaa, että englantia opitaan vapaa-ajalla nuorille omi-

naisissa ympäristöissä, pojilla etenkin pelaamisessa ja tytöillä myös muualla, kuten sosiaalisessa mediassa. Lisäksi tutkimus osoittaa, että kaiken tasoiset nuoret oppijat kokevat vapaa-ajan oppimisympäristöt motivoiviksi ja hakeutuvat niihin oma-aloitteisesti. Artikkelissa pohditaan, miksi nuorten kokemus englannin oppimisesta ja osaamisesta vapaa-ajan ympäristöissä ei välttämättä heijastu heidän oppimistuloksiinsa koulussa vaan oppimistulokset eriytyvät, vaikka kaiken tasoiset oppijat käyttävät englantia vapaa-ajallaan.

Intke-Hernandezin ja Kososen artikkeli *”Mä tiän et mä kuulun kielikurssille!” Osallisuuden kokemukset kielten etäopetuksessa monikielisyyden näkökulmasta* tutkii monikielisten yliopisto-opiskelijoiden kokemuksia virtuaalisesta kielenopetuksesta ja monikielisen toiminnan merkitystä etäopetuksessa. Tutkimuksen mukaan opettajan positiivinen suhtautuminen oppijoiden monikielisyyteen ja sen tukeminen ovat oppijoiden osallisuuden kannalta keskeisiä etäopetuksessa. Opettajien myönteinen suhtautuminen eri kielten käyttöön luo turvallisen tilan, jossa virheet nähdään osana oppimisprosessia. Tutkimuksen mukaan etäopetusympäristö tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuden tuoda esiin omaa identiteettiään ja kokemuksiaan helpommin kuin perinteisessä luokkahuoneympäristössä, mikä vahvistaa osallisuuden kokemusta.

Nämä kolme oppimisympäristöihin nivoutuvaa artikkelia tuovat selkeästi esille oppimisympäristöissä tapahtuneen moninaistumisen. Perinteinen luokkahuone on menettänyt monopolinsa kielenoppimisen areenana ja kieliä opitaan yhä enemmän virtuaalisissa ympäristöissä (ks. myös Mutta ym. 2017). Artikkeleista käy myös ilmi, että uudet oppimisympäristöt tarjoavat oppijoille uudenlaisia mahdollisuuksia identiteettinsä ilmaisemiseen ja kehittämiseen. Näillä tutkimuksilla on annettavaa paitsi monikielisyyden tutkimukselle myös sille, miten oppijoiden yksilöllisyys käsitetään ja käsitteellistetään. Viimeaikaiselle identiteettien ja laajemmin oppijan ja opettajan yksilöllisyyden tutkimukselle on ollut entistä tärkeämpää laajentaa näkökulmaa yksilöistä heidän ja ympäristön suhteen tarkastelemiseen (Ruohotie-Lyhty ym. 2021). Tämä voi toteutua parhaiten silloin, kun tutkimuksessa huomioidaan myös muut kuin luokkahuonekontekstit (Lilja & Piirainen-Marsh 2019). Tämän julkaisun artikkelit herättävätkin myös kysymyksen siitä, miten kielenopetuksessa voitaisiin entistä enemmän tukea oppijoita myös näiden uusien ympäristöjen monipuolisessa hyödyntämisessä.

3.2 Moninaisuutta koskevat käsitykset ja diskurssit

Teemanumeromme osiossa 2 tarkastellaan moninaisuutta koskevia käsityksiä ja diskursseja. Sen kolme artikkelia keskittyvät opettajien ja opettajaopiskelijoiden käsityksiin oppijoista, oppilaiden moninaisuudesta, oppimisen vaikeuksista ja oppijoiden yhdenvertaisuudesta. Lisäksi yhdessä artikkelissa tarkastellaan oppimateriaaleissa näkyviä käsityksiä, jotka osaltaan muokkaavat koulun arkea ja käytänteitä.

Lahti, Mård-Miettinen ja Pitkänen-Huhta täyttävät artikkelillaan *Monikielisyyden ja yhdenvertaisen osallistumisen tukeminen varhaisessa englannin opetuksesta opettajien kokemana* tutkimuksellisen aukon varhaisen kielioppimisen monikielisistä käytänteistä. Tutkimuksessaan he ovat selvittäneet, millaisia mahdollisuuksia ja esteitä opettajat näkevät oppilaiden monikielisen repertoarin kehittymisessä ja yhdenvertaisissa mahdollisuuksissa osallistua ensimmäisen vieraan kielen opetukseen ja opiskeluun. Yhdenvertaisuutta edistäviksi koettiin esimerkiksi oppilaiden positiivisuus ja kaksikieliset käytänteet, kun taas esteenä nähtiin puutteet äidinkielen ja koulun opetuskielen osaamisessa.

Heinosen ja Roihan artikkelissa *Kielten aineenopettajaopiskelijoiden eriyttämiskäsitteiden kehittyminen pedagogisten opintojen aikana* tarkastellaan tutkimuskysymystä pitkästä näkökulmasta. Pedagogisten opintojen alussa opettajaopiskelijat (N=67) visualisoivat ihanteellisen oppimistilanteen ja täydensivät kouluun liittyviä metaforia. Pedagogisten opintojensa lopuksi he kaikki palasivat refleктоimaan näitä tuotoksia kirjallisesti. Lisäksi seitsemän opiskelijaa osallistui ryhmäkeskusteluun, jossa he refleктоivat alun tuotoksiaan, niiden luomisprosessia sekä mahdollisia muutoksia osallistujien eriyttämiskäsitteissä pedagogisten opintojen aikana. Tulosten perusteella opiskelijoiden käsitykset eriyttämisestä syvenivät ja monipuolistuivat opintojen aikana, joskin melko rajallisessa laajuudessa.

Ruohotie-Lyhdyän, Rosvallin, Suomelan ja Kautosen artikkeli *Opettajaopiskelijoiden näkökulmia moninaiseen ruotsinopettajuuteen eri opettajankoulutusyhteisöissä* käsittelee tulevien opettajien käsityksiä kielestä, oppimisesta ja opettamisesta sekä heidän odotuksiaan tulevasta työstä koulussa, joka on entistä monimuotoisempi ja monikielisempi. Artikkelin perustuu opiskelijoiden tuottamiin visuaalisiin kertomuksiin ja niihin liittyviin kuvauksiin, jotka on kerätty kolmessa eri opettajankoulutusyksikössä. Näiden avulla pyritään ymmärtämään, millaisia resursseja erilaiset koulutus kontekstit tarjoavat opiskelijoiden ammatillisen identiteetin rakentamiseen. Tulokset osoittavat osallistujien halukkuuden työskennellä monipuolisen kielikasvatuksen puolesta, kuitenkin eri painotuksin riippuen opettajankoulutus kontekstista.

Roihan, Dufvan, Mäntylän ja Pakulan artikkeli *Kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus varhaisen kielenopetuksen oppimateriaaleissa* tarkastelee, millaista kuvaa viisi varhaisen kielenopetuksen oppikirjaa välittää kulttuurisesta ja kielellisestä moninaisuudesta. Artikkelissa korostetaan, että on tärkeää välttää kohdekielisyhteisöjen stereotyyppisiä tai yksikielisiä representaatioita. Kirjoittajat kehottavat oppikirjojen kirjoittajia ja opettajia tunnustamaan luokkahuone- ja kohdekielisyhteisöjen luontaisen monimuotoisuuden. Eri oppikirjasarjojen tekstien, tehtävien ja kuvien analyysi viittaa siihen, että oppikirjojen kirjoittajien tulisi kiinnittää enemmän huomiota materiaalien implisiittisiin viesteihin ja kannustaa kirjoittajia ja opettajia olemaan tietoisempia kielellisistä ja kulttuurisista taidoista, joita ne edistävät nuorissa kielenoppijoissa.

Nämä neljä käsityksiin ja diskursseihin liittyvää artikkelia tuovat esille moninaisuuden liittyvien käsitysten kontekstisidonnaisuuden ja monitahoisuuden ja sen, miten

omat kokemukset koulusta vaikuttavat hyvin paljon kielikoulutusalan ammattilaistenkin näkemyksiin kielenoppimisesta (Lobytsyna ym. 2020). Teemoiltaan nämä julkaisun artikkelit liittyvät sekä moninaisten identiteettien että monikielisyyden tutkimukseen tarjoten perspektiivejä yksilöiden käsitysten ja kouluarjen monikielisten käytäntöjen suhteeseen. Kouluarjen kannalta tärkeiden käsitysten kehittymisen prosesseja avataan useassa artikkelissa ja osoitetaan kehittämistarpeita. Nämä tutkimukset tuovat esille myös sen, että käsityksiin moninaisuudesta voidaan vaikuttaa koulutuksessa, vaikka muutokset usein ovat hitaampia kuin toivottaisiin.

3.3 Oppimisen prosessien moninainen luonne

Teemanumeron kaksi seuraavaa artikkelia tarkastelevat oppimisen prosessien moninaista luonnetta (osio 3). Niissä keskitytään yksilön ja yhteisön vuorovaikutukseen ja oppimiseen tavoitteellisena ja monimuotoisena toimintana.

Tiermas tarkastelee artikkelissaan *Sähköiset kertomukset – tiedonalan kielen risteymiä fysiikan oppitunnilla*, miten oppilas ja opettajat ovat osallisena tiedonalan kielen käytännöissä oppitunneilla. Tiermas kuvaa sekä oppijoita että opettajia aktiivisina toimijoina, jotka tietoisesti pyrkivät käyttämään kielellisiä ja sosiaalisia resursseja tiedonalan kielen ymmärtämiseen, ymmärrettäväksi tekemiseen ja luokassa toimimiseen. Neksusanalyyssissaan Tiermas kiinnittää huomiota erityisesti opettajien kertomuksiin ja tunnistaa heidän puheestaan sekä arkikertomuksia että eläytyviä kertomuksia, joiden kautta fysiikan ilmiöitä voidaan havainnollistaa oppilaille. Opettajan kyky käyttää kertomuksia näyttäytyä tärkeänä osana opettajan kielitietoista toimintaa oppimisprosessien ohjaajana.

Mutta ja Laine tarkastelevat kirjoittajatietoisuuden kehittymistä artikkelissaan *Mitä kirjoitusprosessi kertoo minusta kirjoittajana? Kielten yliopisto-opiskelijoiden monikielisen kirjoittajatietoisuuden tukeminen*. Tutkimuksessa todetaan, että prosessikeskeinen monikielinen kirjoittaminen ja kirjoitusprosessin pohdinta tukevat kirjoittajatietoisuutta ja sen kehittymistä. Yliopistokontekstiin sijoittuvan opetuskokeilun aikana tutkijat selvittivät, että vaikka kirjoittajaminä on usein rakentunut ensikielen kirjoittamiskokemuksien pohjalta, voi prosessorientoitunut monikielinen näkökulma tukea tai muovata sitä. Tutkijat pohtivat myös, että kirjoitusprosessin kuvaaminen ja kielentäminen voivat tukea sekä oppijoita että opettajia kirjoitusprosessin ongelma-kohtien tiedostamisessa.

Molemmat oppimisprosesseja käsittelevät tutkimukset tuovat esille, miten opettajan ja oppilaan tietoisuus ja kyky ymmärtää oppimisprosessien luonnetta edistää monikielistä oppimista. Nämä tutkimukset sivuavat myös monilukutaitojen tematiikkaa ja siihen liittyviä haasteita eri oppimisympäristöissä (Anstey & Bull 2018). Tiedonalan kieleen ja monikielisiin käytänteisiin sisälle pääseminen edellyttää oppijoiden ja opettajien aktiivista yhteistyötä ja kielitietoisia käytänteitä. Artikkelien pohjalta

voidaan esittää, että oppimisprosessien pohtiminen yhdessä ja aiempien uskomusten tietoiseksi tekeminen tukee oppimista.

4 Tulevaisuuden tutkimuksen haasteita

Julkaisumme tarjoaa väläyksen tämänhetkisestä moninaisuuden liittyvästä suomalais-tutkimuksesta kielikoulutuksen saralla. Moninaisuus kielikoulutuksessa on erityisesti kielten, oppilaiden ja oppimisympäristöjen moninaisuutta. Artikkelit näyttävät myös viittaavaan siihen, ettei moninaisuus ole enää vieras ajatus opettajille tai opettajan-koulutukselle ja että tutkimusta aihepiiristä tehdään monilla eri fokuksilla ja monista eri näkökulmista. Artikkeleissa tuodaan esille myös keinoja, joilla moninaisuuden ymmärtämistä voidaan lisätä eri kouluasteilla, mutta osoittavat myös, että lisää tutki-musta käsitysten muuttumisen mahdollisuuksista, moninaisten oppimisympäristöjen täysimääräisestä hyödyntämisestä, oppimisprosessien luonteesta ja opettajasta niiden ohjaajana tarvitaan edelleen. Esille nousee myös kouluinstituution kehittämisen sekä tuen tarve, jotta niin opettajat kuin oppilaatkin voisivat täysipainoisesti hyödyntää tarjolla olevia mahdollisuuksia.

Julkaisuun valikoituneiden artikkeleiden pohjalta on myös mielenkiintoista pohtia, millaisia kansainvälisessä tutkimuksessa keskeisiä näkökulmia jää tutkimuksen ulkopuolelle. Oppijoiden moninaisuus on kyllä julkaisussa läsnä monikielisten oppi-joiden ja oppijoiden erityisen tuen tarpeen kautta, mutta vähemmistöidentiteettien merkitystä oppimisen ja opettamisen kokemuksille ei aseteta keskiöön yhdessäkään artikkelissa, vaikka Intke-Hernandez tätä aihetta sivuaakin kirjoittaessaan osallistujien kokemuksista siitä, miten etäkielenopetuksessa oman identiteetin esille tuominen on perinteistä luokkahuonetta helpompaa. Viime vuosina on Suomessakin alettu herätä tarpeeseen huomioida entistä paremmin vähemmistöidentiteettejä oppijayhteisöissä (Ennsler-Kananen, 2021). Tulevan tutkimuksen tulisi lisätä myös näiden ilmiöiden ymmärtämistä suomalaisessa kontekstissa.

Vaikka tämä AFinLA-teemajulkaisu pystyykin tavoittamaan vain osan Suomessa tehdystä kielenoppimisen ja -opetuksen moninaisuuden tutkimuksesta, se kokoaa yhteen joitakin keskeisiä teemoja ja haastaa jatkamaan teeman parissa entistä pää-määrätietoisemmin.

Kiitokset

Tämä julkaisu on saanut TSV:n kautta tieteellisen julkaisutoiminnan avustusta, jota opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää. TSV on tukenut myös julkaisun taustalla olevan Linguapeda konferenssin järjestämistä.

Kirjallisuus

- Andersen, L. K. & M. Ruohotie-Lyhty 2019. Mitä on kielitietoisuus ja miten se näkyy koulussa? *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 10 (2). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kielikoulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2019/mita-on-kielitietoisuus-ja-miten-se-nakyy-koulussa> [Luettu 28.11.2024.]
- Anstey, M. & G. Bull 2018. *Foundations of multiliteracies: Reading, writing and talking in the 21st century*. Lontoo: Routledge.
- Auer, P. & L. Wei 2008. Introduction: Multilingualism as a problem? Monolingualism as a problem? Teoksessa P. Auer & L. Wei (toim.) *Handbook of multilingualism and multilingual communication*. Berlin: De Gruyter Mouton, 1–12.
- Barfield, A., O. Cusen, Y. Imamura & R. Kelly 2021. Introduction to Engaging with the Multilingual Turn for Learner Development: Practices, Issues, Discourses, and Theorisations. *Learner Development Journal*, 12 (5), 3–8.
- Catword, J. C. 1997. Language learning and applied linguistics: a historical sketch. *Language Learning* 48 (4), 465–496.
- Cenoz, J. & D. Gorter 2021. *Pedagogical translanguaging*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Conteh, J., & G. Meier (toim.) 2014. *The multilingual turn in languages education: Opportunities and challenges*. Bristol: Multilingual Matters.
- Cook, V. 2016. Premises of Multi-Competence. Teoksessa V. Cook, and L. Wei (toim.) *The Cambridge handbook of linguistic multicompetence*. Cambridge: Cambridge University Press, 1–25.
- Douglas Fir Group 2016. A transdisciplinary framework for SLA in a multilingual world. *The Modern Language Journal*, 100 (S1), 19–47.
- Ennser-Kananen, J. 2021. 'My skin is hard' – adult learners' resistance to racialization and racism. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 7 (3), 179–189.
- Fisher, L., M. Evans, K. Forbes, A. Gayton & Y. Liu 2020. Participative multilingual identity construction in the languages classroom: a multi-theoretical conceptualisation. *International Journal of Multilingualism* 17 (4), 448–466. <https://doi.org/10.1080/14790718.2018.1524896>
- Forbes, K., M. Evans, L. Fisher, A. Gayton, Y. Liu & D. Rutgers 2021. Developing a multilingual identity in the languages classroom: the influence of an identity-based pedagogical intervention. *The Language Learning Journal* 49 (4), 433–451. <https://doi.org/10.1080/09571736.2021.1906733>
- Flores, N. & J. Rosa 2019. Bringing race into second language acquisition. *The Modern Language Journal* 103, 145–151.
- Jessner, U. 2006. *Linguistic Awareness in Multilinguals: English as a Third Language*. Edinburgh: Edinburgh UP.
- Kayi-Aydar, H. 2015. Teacher agency, positioning, and English language learners: Voices of pre-service classroom teachers. *Teaching and Teacher Education* 45, 94–103. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2014.09.009>
- Kormos, J. 2016. *The second language learning processes of students with specific learning difficulties*. Lontoo: Routledge.
- Lehtonen, H. 2021. Kielitaitojen kirjo käyttöön, limittäiskieleilyä luokkaan. Teoksessa M. Ahlholm, I. Piippo & P. Portaankorva-Koivisto (toim.) *Koulun monet kielet. Plurilingualism in the school*. AFInLA-e. Soveltavan kielitieteen tutkimuksia 13. Jyväskylä: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AFInLA, 70–90. <https://doi.org/10.30660/afinla.100292>

- Li, W. 2018. Translanguaging as a Practical Theory of Language. *Applied linguistics* 39 (1), 9–30. <https://doi.org/10.1093/applin/amx039>
- Lilja, N. & A. Piirainen-Marsh 2019. Connecting the language classroom and the wild: Re-enactments of language use experiences. *Applied Linguistics* 40 (4), 594–623.
- Lobytsyna, M., J. Moate & R. Moloney 2020. Being a good neighbour: Developing intercultural understanding through critical dialogue between an Australian and Finnish cross-case study. *Language and intercultural communication* 20 (6), 621–636.
- MacIntyre, P. D., S. Mercer & T. Gregersen 2020. *Reflections on researching dynamics in language learning psychology. Complexity perspectives on researching language learner and teacher psychology*. Bristol, UK: Multilingual Matters.
- May, S. 2019. Negotiating the multilingual turn in SLA. *The Modern Language Journal* 103(S1), 122–29. <https://doi.org/10.1111/modl.12531>
- Meier, G. 2017. The multilingual turn as a critical movement in education: assumptions, challenges and a need for education. *Applied linguistics review* 8 (1), 131–161. <https://doi.org/10.1515/applirev-2016-2010>
- Mutta, M., P. Lintunen & S. Pelttari 2017. Kielitaito ja informaalin oppimisen kontekstit: kielten opiskelijoiden ja yhteiskuntatieteilijöiden käsityksiä kielitaidosta ja teknologioiden hyödyntämisestä oppimisen tukena. *AFinLAN vuosikirja*, 181–200.
- Mård-Miettinen, & T. Nikula (toim.), *Kielikoulutus mukana muutoksessa*. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys ry. AFinLA-teema 16, 54–79. <https://doi.org/10.30660/afinla.126767>
- Mäntylä, K., A. Roiha & K. Kajander 2023. Moninaisten oppijoiden tukeminen vieraiden kielten opetuksessa eriyttämisen keinoin. Teoksessa A. Pitkänen-Huhta, K. Norton, B. 2010. Language and identity. *Sociolinguistics and language education* 23 (3), 349–369.
- Norton, B. & K. Toohey 2011. Identity, language learning, and social change. *Language teaching* 44 (4), 412–446.
- Opetushallitus 2014. *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Helsinki: Opetushallitus.
- Pitkänen-Huhta, A., K. Mård-Miettinen & T. Nikula 2023. *Kielikoulutus mukana muutoksessa. Language education engaging in change*. AFinLA teema 16. Jyväskylä: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AFinLA. <https://journal.fi/afinla/issue/view/10748>
- Roiha, A., & J. Polso 2020. Eriyttämiseen tarvitaan laajempaa näkökulmaa. *NMI Bulletin- Oppimisen ja oppimisvaikeuksien erityislehti*, 30 (4), 93–102.
- Ruohotie-Lyhty, M., R. C. Aragão & A. Pitkänen-Huhta 2021. Language teacher identities as socio-politically situated construction: Finnish and Brazilian student teachers' visualisations of their professional futures. *Teaching and Teacher Education*, 100, 1–11.
- Sulkunen, S., T. Nikula & L. Kääntä 2023. Kielen ja sisällön integrointi: alakohtaiset kieli- ja tekstikäytännöt aineenopetuksessa. Teoksessa A. Pitkänen-Huhta, K. Mård-Miettinen & T. Nikula (toim.), *Kielikoulutus mukana muutoksessa. Language education engaging in change*, 202–222. AFinLAN teema 16. Jyväskylä: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AFinLA.
- Ushioda, E. 2017. The impact of global English on motivation to learn other languages: toward an ideal multilingual self. *The Modern Language Journal* 101 (1), 469–482. <https://doi.org/10.1111/modl.12413>
- Widodo, H. P., & T. Elyas 2020. Introduction to gender in language education. *Sexuality & Culture*, 24 (4), 1019–1027.